

GEOFF MULGAN

DIDYSIS
PROTAS

KAIP KOLEKTYVINIS INTELEKTAS GALI PAKEISTI MŪSŲ PASAULĮ

Iš anglų kalbos vertė
Milda Dyke ir Irena Jomantienė

Lietuvos nacionalinės
Martyno Mažvydo bibliotekos
Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras
Vilnius, 2026

Versta iš:

Geoff Mulgan, *Big Mind: How Collective Intelligence
Can Change Our World*, Princeton University Press, 2018

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the Publisher.

Išleido Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras yra struktūrinis
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos padalinys,
savo leidybine veikla padedantis įgyvendinti bibliotekos misiją
būti Lietuvos žinių erdve, kuriančia vertę visuomenei.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

© Geoff Mulgan, 2018

© Princeton University Press, 2018

© Milda Dyke, Irena Jomantienė, vertimas, 2026

© Saulius Bajorinas, apipavidalinimas, 2026

© Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2026

ISBN 978-5-420-01911-5

TURINYS

Įvadas / 7

Įžanga. Kolektyvinis intelektas kaip didysis iššūkis / 11

PIRMA DALIS

Kas yra kolektyvinis intelektas? / 19

PIRMAS SKYRIUS. Išmaniojo pasaulio paradoksas / 20

ANTRAS SKYRIUS. Kolektyvinio intelekto prigimtis teorijoje
ir praktikoje / 23

ANTRA DALIS

Kolektyvinio intelekto kaip pasirinkimo samprata

TREČIAS SKYRIUS. Funkciniai kolektyvinio intelekto elementai / 41

KETVIRTAS SKYRIUS. Kolektyvinį intelektą palaikančios
infrastruktūros / 55

PENKTAS SKYRIUS. Kolektyvinio intelekto organizavimo
principai / 67

ŠEŠTAS SKYRIUS. Mokymosi ciklai / 76

SEPTINTAS SKYRIUS. Kognityvinė ekonomika ir sužadintosios
hierarchijos / 82

AŠTUNTAS SKYRIUS. Intelektų autonomija / 96

DEVINTAS SKYRIUS. Kolektyvinio intelekto kolektyvas / 104

DEŠIMTAS SKYRIUS. Saviabejonė ir kova su kolektyvinio
intelektu priešais / 124

TREČIA DALIS

Kolektyvinis intelektas kasdieniame gyvenime

- VIENUOLIKTAS SKYRIUS. Mąstymą stimuliuojantys susirinkimai
ir aplinka / 135
- DVYLIKTAS SKYRIUS. Problemų sprendimas / 149
- TRYLIKTAS SKYRIUS. Matomosios ir nematomosios rankos / 165
- KETURIOLIKTAS SKYRIUS. Universitetas kaip kolektyvinis
intelektas / 178
- PENKIOLIKTAS SKYRIUS. Demokratinės santalkos / 185
- ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS. Kaip visuomenė mąsto ir kuria
kaip sistema / 197
- SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS. Žinių kaip bendrųjų išteklių
iškilimas / 203

KETVIRTA DALIS

Kolektyvinis intelektas kaip išplėstinė galimybė

- AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS. Kolektyvinė išmintis ir sąmonės
pažanga / 219

Pabaigos žodis

- Kolektyvinio intelekto kaip disciplinos praeitis ir ateitis / 231

- Grindžiamų teiginių santrauka / 239

- Nuorodos / 241

- Rodyklė / 273

Ivadas

Ši knyga brendo keletą dešimtmečių. Joje sugulė patirtis ir tyrimai. Patirtis kilo iš praktinio darbo, siekiant padėti verslams, vyriausybėms bei nevyriausybinėms organizacijoms (NVO) spręsti problemas, naudotis technologijomis ir sumaniau veikti. Be to, dauguma mano tiriamųjų darbų ir veikalų skirti mąstymo stambiu mastu būdams nagrinėti. Leidinyje *Komunikacija ir kontrolė: tinklai ir naujosios komunikacijos ekonomikos* (*Communication and Control: Networks and the New Economies of Communication* (Blackwell, 1990)) gilinuosi į naujų, dėl skaitmeninių technologijų atsiradusių tinklų pobūdį bei jų nulemtus kontrolės būdus. Ši knyga atskleidžia, kiek tinklai suteikia galių ir kaip jas suvaržo (ja ketinau pakoreguoti viltis, kad su tinklais išsyk žengsi-me į naują erą, kurioje bus daugiau demokratijos, lygybės ir laisvės). *Susijungę: kaip gyventi sujungtame pasaulyje* (*Connexity: How to Live in a Connected World* (Harvard Business Press, 1997)) – veikiau filosofinio pobūdžio esė apie sujungto pasaulio moralę ir apie tai, kokių tipų, kokio charakterio žmonių reikės gyvenant įtinklintoje aplinkoje. Knygo-se *Geroji ir blogoji galia: vyriausybės idealai ir išdavystės* (*Good and Bad Power: The Ideals and Betrayals of Government* (Penguin, 2005)) ir *Viešosios strategijos menas: galios ir žinių mobilizavimas viešajam gėriui* (*The Art of Public Strategy: Mobilizing Power and Knowledge for the Common Good* (Oxford University Press, 2009)) tyrinėju, kaip valstybė savo unikalias galias galėtų panaudoti didžiausiam gėriui – be kitų priemonių, mobilizuodama ir įdarbindama piliečių protinį potencialą. *Skėrys ir bitė: plėšrūnai ir kūrėjai kapitalizmo ateityje* (*The Locust and the Bee: Predators and Creators in Capitalism's Future* (Princeton University Press, 2013)) teikia naują ekonomikos dienotvarkę ir siūlo, kaip, pažabojusios plėšrūniškas tendencijas, ekonomikos galėtų išplėsti kolektyvinį intelektą bei kūrybinį potencialą.

Visa, ką čia dėstau, grindžiama paminėtais kūriniais; viliuosi, kad šios įžvalgos bus sulydytos į įtikinamą teoriją ir parankų vadovą.

Dėstomos idėjos kilo iš ankstesnių mano darbų, tik jos gerokai praturtėjo iš daugybės pokalbių, skaitytų tekstų, diskusijų. Lieku skolingas

organizacijos „Nesta“ kolegoms, ypač Stefana'ai Broadbent, Tomui Saundersui, Johnui Loderui, Francesca'ai Bria'ai, Stianui Westlake'ui ir Zosia'ai Poulter (už schemas). Dėkoju kolegoms iš Harvardo Ashų centro, kurie rado laiko įsigilinti į mano temą – ypač Markui Moore'ui bei Jorritui de Jongui už išsamius ir naudingus komentarus. Esu dėkingas Ashų centrui už suteiktą galimybę trejetą metų – nuo 2015 iki 2018-ųjų – būti vyriausioju kviestiniu profesoriumi ir išbandyti kai kurias šioje knygoje keliamas idėjas. Neįkainojamo paskatinimo sulaukiau ir iš kitų Harvardo kolegų – Roberto Mangabeiros Ungero ir Howardo Gardnerio.

Tariu ačiū ir intelektualiniams bendradarbiams: Niujorko universiteto „GovLab“ specialistams bei aplink šį centrą susitelkusiems tyrėjams, ypač Bethe'ei Noveck ir Stefanui Verhuistui. Vertingų ankstyvųjų komentarų pateikė Marta Struminska iš Varšuvos, vėliau juos parengė ir Rushanara Ali, Lynne'ė Parsons, Robinas Murray, Soh Yeong Roh, Gavinas Starksas, Sarah Savant, Vaughnas Tanas bei Francois Taddei'us. Colinas Blakemore'as ir Mattia Gallotti 2015 m. „Nestos“ agentūroje surengė puikią kolektyviniam intelektui skirtą konferenciją. Reiškiu padėką Mattia'ai už išsamius ir naudingus rankraščio komentarus. Labai pravertė ir kitų, dirbančių šioje ir gretimose srityse, parama ir pastabos, ačiū sakau Karimui Lakhaniui iš Harvardo universiteto, Tomui Malone'ei iš Masačusetso technologijos instituto bei Joshuai Ramo. Esu dėkingas Julia'ai Hobsbawm už galimybę išbandyti kai kuriuos savo argumentus grupėje, kurioje dalyvavo istorikas Simonas Schama ir žurnalistas Davidas Aaronovichius, bei Luciano Floridi, suteikusiame galimybę paskelbti kai kurias savo idėjas žurnale *Filosofija ir technologijos* (*Philosophy and Technology*) bei Jensui Wandeliui ir Gina'ai Lucarelli iš JT Vystymo programos, nes jų dėka gavau progą įgyvendinti jas praktinio vystymo srityje.